

Jaaroverzicht operationele activiteiten 2023

Opgesteld januari 2024 door Annemarie van den Berg, directie SOS Dolfijn.

1 INHOUD

Inleiding	3
2 Dierzorg - hulpverlening	4
2.1 Valse meldingen	6
2.2 Meldingen over niet-walvisachtigen in nood	6
2.3 Meldingen over bruinvissen in nood	7
2.4 Meldingen over overige walvissoorten in nood	12
2.4.1 Dolfijnen	13
2.4.2 Walvissen	14
2.5 Dode dieren	15
2.6 Training vrijwilligersnetwerk en redding organisaties langs de kust	15
3 Educatie	16
3.1 Educatieve activiteiten 2023	16
3.1.1 Het Reizende Walvisziekenhuis	17
3.1.2 Het digitale lespakket De Walviswereld Dichtbij	18
3.1.3 Website en Social media	19
3.1.4 De Bruinvis Buddy's	20
3.2 Verwacht educatief bereik voor 2024	21
4 Onderzoek.....	23

INLEIDING

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de verschillende operationele activiteiten die in 2023 door Stichting SOS Dolfijn zijn verricht. Alle werkzaamheden van SOS Dolfijn zijn gerelateerd aan de missie, visie en daarop afgestemde doelstellingen. De organisatie opereert daarbij op de drie pijlers: Dierzorg, Educatie en Onderzoek. Het heeft tot doel via de activiteiten een bijdrage te leveren aan het behoud en de bescherming van walvisachtigen in de Noord- en Waddenzee.

Via de professionele hulpverlening aan in nood geraakte walvisachtigen komt SOS Dolfijn tegemoet aan een brede maatschappelijke wens om dieren in nood hulp te bieden. Het jaar 2023 is voor SOS Dolfijn een heel bijzonder jaar geweest. Het nieuwe opvangcentrum van de stichting is medio 2022 geopend op Dierenpark Hoenderdaell en in 2023 volledig operationeel in gebruik. Na een aantal jaren van geen optimale hulp en de optie van rehabilitatie niet kunnen bieden aan een gestrand dier, was dat in 2023 weer volledig mogelijk en in het verslag is dan ook te lezen dat het afgelopen jaar SOS Dolfijn ook weer succesvol gestrande bruinvissen een volledig traject van rehabilitatie heeft kunnen bieden om deze dieren vervolgens een tweede kans te kunnen bieden terug in zee.

Eerste patiënt van 2023: bruinvis Tess. Foto door SOS Dolfijn.

Om tot brede maatschappelijke kennis en draagvlak te komen, moet de maatschappij op een toegankelijke wijze worden geïnformeerd. Onderzoek leidt tot vermeerdering van kennis maar is voor het overgrote deel van de maatschappij niet beschikbaar of weinig toegankelijk. SOS Dolfijn zet wetenschappelijke kennis om in toegankelijke informatie en maakt aantrekkelijke educatieve materialen zodat mensen interesse gaan krijgen in het onderwerp. Hiermee wordt meer draagvlak

gecreëerd in de maatschappij welke nodig is om tot maatschappelijke actie te komen. De stichting doet dit vanuit het eigen educatiecentrum dat dagelijks is geopend voor de jaarlijks ruim 250.000 bezoekers van het dierenpark waar SOS Dolfijn is gehuisvest.

De personele organisatie binnen SOS Dolfijn bestond in 2023 uit een team van 7 vaste medewerkers, ongeveer 4 fte, die alle taken en activiteiten die nodig zijn om bovenstaande doelstellingen te bereiken hebben uitgevoerd. Het team bestond uit 2 fulltime dierverzorgers, drie oproepkrachten diervoorzorg, een conservation officer en een directeur welke ook onderdeel is van het diervoorzorg team en tevens de fondsenwerving en communicatie als uitvoerende taak heeft. Naast het vaste team wordt de organisatie ondersteund door een grote groep vrijwilligers. Ongeveer 70 personen zijn in 2023 bereid geweest zich vrijwillig in te willen zetten op het gebied van diervoorzorg en educatie.

2 DIERZORG - HULPVERLENING

Vanuit de afdeling **dierzorg & hulpverlening** heeft SOS Dolfijn tot doel om walvisachtigen die in de Noordzee en Waddenzee in nood verkeren tot hulp te zijn. Het reddingsteam van SOS Dolfijn staat daartoe 24/7 paraat en is oproepbaar om walvisachtigen hulp te verlenen.

In 2023 heeft het reddingsteam van SOS Dolfijn in totaal 196 meldingen ontvangen en in behandeling genomen. Er valt hierbij een onderverdeling te maken in meldingen over dode dieren, levend gestrande dieren (walvissen), levende dieren op het strand (bv. zeehonden), levend (nog) zwemmende dieren, valse meldingen en overige casussen (bv. advies wereldwijd op gebied van dierenwelzijn of hulpverlening).

Tabel 1 geeft een overzicht van de door SOS Dolfijn ontvangen en behandelde meldingen in 2023.

Een uitgebreider overzicht over de in behandeling genomen aangemelde dieren door SOS Dolfijn is op de website van SOS Dolfijn gepubliceerd onder de documentnaam:

“Overzicht in behandeling genomen dieren door SOS Dolfijn 2013-2023” te vinden via de link:
<https://www.sosdolfijn.nl/wat-doet-sos-dolfijn/anbi-en-overzichten>

Received and processed (emergency) reports by SOS Dolfijn in 2023						
Stranded dead animals	Live stranded Cetaceans	Live stranded seals / other animals	Animals at sea, still swimming	False reports	Other casus	Total Reports
Harbour Porpoise 46	Harbour Porpoise 15	43	No determination possible 7	No animal involved 2	Tubes seen for whale 4	
Humpback whale 2			Harbour Porpoise 9	Incomplete report 8	Human mistaken for whale 1	
Dolphin 1			Seal 5	Phonecall disconnected 18		
Species unknown 1			Striped dolphin 2			
Common dolphin 3			Humpback whale 9			
Minke whale 1			Bottlenose dolphins 1			
Seals 17			Whitebeaked dolphin 1			
Totals 71	15	43	34	28	5	196

Tabel 1: Overzicht ontvangen en in behandeling genomen meldingen 2023

De afhandeling van walvismeldingen is vaak complex van aard en bestaat in eerste instantie uit het determineren van de soort en het maken van een juiste inschatting van de situatie van het aangemelde dier. Afhankelijk van de situatie en de diersoort kan vervolgens de voor het dier meest geschikte vorm van hulp worden bepaald. Deze hulp kan sterk uiteenlopend zijn. Voor een levend gestrande bruinvis is vanzelfsprekend een andere vorm van interventie nodig dan bijvoorbeeld voor een gezonde bultrug die zwemmend voor de kust wordt waargenomen.

Gestrande bruinvis Ouddorp 11-03-2023.

Foto Reddingsteam zeedieren Goeree Overflakkee

Bij de hulpverlening wordt ervoor gezorgd dat dieren in nood op een voor het dier zo geschikt mogelijk wijze worden geholpen. Bij overwegingen die worden gemaakt tijdens besluitvorming over de best mogelijke handelingswijze voor het dier, staat het welzijn van het dier voorop. De unieke expertise en ervaring van SOS Dolfijn op gebied van o.a. medische zorg, gedrag en stress bij walvisachtigen is daarbij van essentieel belang. Hoewel de hulpverlening aan individuele dieren geen directe bijdrage levert aan de algemene doelstelling voor behoud en bescherming van soorten, draagt het voor het unieke dier bij aan betere kansen op overleven, reduceren en/of stoppen van pijn, stress of (ernstig) lijden.

2.1 VALSE MELDINGEN

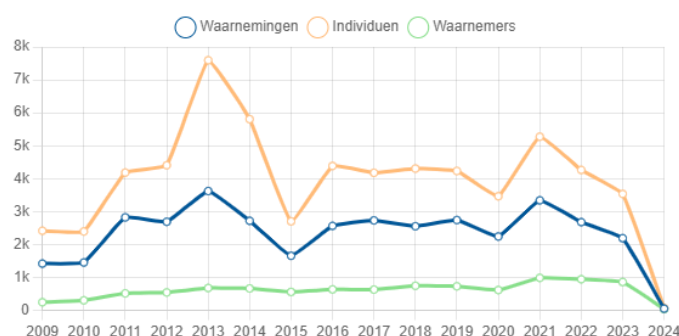
Bij 33 van de in totaal 196 meldingen bleek het te gaan om valse of onjuiste meldingen. In deze categorie vallen meldingen waarbij mensen een voorwerp of andere diersoort voor een walvis in nood aanzien, meldingen waarbij de beller direct ophangt, meldingen waarbij mensen per ongeluk en/of onbedoeld het noodnummer bellen, of mensen, vaak jongeren, die “voor de grap” bellen. Bij het gros van deze meldingen is het overduidelijk dat het een valse melding betreft. Maar in sommige gevallen zijn de melders erg overtuigd van wat ze denken te hebben gezien. Alle meldingen over dieren die mogelijk in de problemen zijn, worden serieus en in behandeling genomen. In 2023 betrof het hoofdzakelijk meldingen waarbij de verbinding verbroken werd. Een voorbeeld van meldingen waarbij mensen overtuigd waren een dier in nood te zien voor de kust waren in 2023 enkele meldingen waarbij tijdens werkzaamheden langs de kust tussen Callantsoog en Grootte Keeten waarbij de stranden werden opgespoten, een achtergebleven zandsuppletie buis werd aangezien voor een grote walvis dicht op de kust. Gelukkig kon SOS Dolfijn de melders snel geruststellen en was ter plaatse gaan niet nodig. In één melding dacht een melder een walvisachtige in nood te zien, maar dat bleek een zee-zwemmer.

2.2 MELDINGEN OVER NIET-WALVISACHTIGEN IN NOOD

Primair staat SOS Dolfijn 24/7 klaar voor het aannemen van meldingen waarbij er (mogelijk) sprake is van walvisachtigen in nood op zee of wanneer er walvisachtigen levend op het strand worden aangetroffen. Echter worden er ook meldingen ontvangen die andere diersoorten betreffen zoals elk jaar een relatief groot aantal zeehonden. In 2023 kreeg SOS Dolfijn 43 meldingen over zeehonden op het strand. Uiteraard worden ook deze meldingen in behandeling genomen en wordt ervoor gezorgd dat deze meldingen bij de juiste zeehondenopvangcentra terecht komen, zodat waar nodig een opgeleide zeehondenwachter het dier kan gaan observeren dan wel hulp bieden. Het aantal meldingen over zeehonden is opnieuw sterk toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.3 MELDINGEN OVER BRUINVISSEN IN NOOD

In totaal heeft SOS Dolfijn 70 meldingen over bruinvissen ontvangen. In 24 gevallen ging het om levende dieren, in 9 gevallen over in zee zwemmende bruinvissen, 15 gevallen levend gestrande dieren. De overige 46 meldingen betrof dode bruinvissen. Het aantal meldingen dode dieren lag in 2023 sinds langere tijd lager dan voorgaande jaren. Ook het landelijke aantal gestrande dode bruinvissen, bijgehouden op de databank Walvisstrandings toont een flinke daling van het aantal dode dieren. Maar ook de website Waarneming.nl. Er zijn dus ook minder dieren gezien.

Statistieken van website www.waarneming.nl

De eerste belangrijke stappen bij de in behandeling name van de melding over dieren zijn het verkrijgen van een juist beeld van de situatie, de toestand waarin het dier verkeerd en het determineren van de soort. Vandaaruit wordt een verdere inschatting gemaakt van de hulp die al dan niet moet worden geboden.

Beoordeling t.b.v. de keuze voor meest geschikte hulpverlening

De keuze voor hulpverlening bestaat, bij met name kleine walvisachtigen, uit 4 opties: directe terugplaatsing naar zee, opvang en rehabilitatie, euthanasie en in gevallen waarbij hulpverlening onmogelijk is, de keuze om niet tot hulpverlening over te gaan. Elke stranding wordt elk dier als individueel dier beoordeeld en wordt er gekozen met welke hulpoptie dat dier het beste gebaat lijkt te zijn. Dit wordt gedaan door experts met jarenlange ervaring waarbij onder andere rekening wordt gehouden met de voedingstoestand van het dier, leeftijd en soort.

Uitkomst beoordelingen

In 2023 zijn er 15 levend gestrande bruinvissen bij SOS Dolfijn aangemeld. Al deze dieren hadden hulp nodig. Een bruinvis op het strand is immers altijd een dier in nood en meestal ernstig ziek, gewond of verzwakt of kan wanneer het niet ziek is meestal niet zelfstandig terugkeren naar zee.

In 2 van de 15 gevallen heeft SOS Dolfijn na beoordeling van de situatie geadviseerd het betreffende dier te euthanaseren. In alle 2 de gevallen heeft SOS Dolfijn zelf de euthanasie van het dier verzorgd met behulp van eigen dierenartsen. Landelijk heeft de stichting ook contacten met dierenartsen die in noodgevallen snel een dier op de strandingslocatie uit hun lijden kunnen verlossen. In 2 gevallen is

het dier vermoedelijk met opkomend water weer vrijgekomen. 3 bruinvissen overleden op de strandingslocatie of onderweg naar een locatie waar het dier tijdelijk verzorgd kon worden. 7 bruinvissen zijn aangekomen in het opvangcentrum voor rehabilitatie. 1 daarvan overleed kort na aankomst. 1 bruinvis bleek na onderzoek een complexe vergroeiing van de staart waardoor naar verwachting het dier nooit normaal genoeg zou kunnen zwemmen om te overleven in het wild. Het dier werd daarom geëuthanaseerd. Een andere bruinvis, Jack genaamd door de verzorgers, heeft ten tijde van de strandingen voor een langere periode in de volle zon gelegen op een warme dag. Het dier ontwikkelde brandblaren die zodanig verergerde dat de zorg en rehabilitatie gestaakt moest worden. Ook dat dier werd geëuthanaseerd om verder lijden te stoppen. 2 bruinvissen, door de verzorgers Tess en Norah genoemd hebben succesvol het gehele rehabilitatieproces doorstaan en 1 dier is pas tegen het einde van 2023 in behandeling genomen voor rehabilitatie en naar de lokale hulpverlener Rinaldo genoemd.

Wanneer in Nederland (op advies van SOS Dolfijn) wordt besloten een dier te euthanaseren, wordt het dier na euthanasie altijd onderworpen aan een postmortaal onderzoek aan de [faculteit Diergeneeskunde](#) van de Universiteit Utrecht. Hoewel een besluit tot euthanasie altijd een lastig besluit is, bevestigen tot op heden de conclusies uit de onderzoeken dusver dat euthanasie de beste keus was voor het dier.

Onderstaand een aantal voorbeelden levend gestrande bruinvissen die werden aangemeld bij SOS Dolfijn:

Bruinvis Tess, levend gestrand op Texel 30-01-2023

Op 30 januari word op Texel ter hoogte van Paal 9 een levend gestrande bruinvis aangetroffen. De vinder belt met Ecomare op het eiland. Zij beschikken over een speciale transportkist en zijn door SOS Dolfijn opgeleid om een gestrand dier eerste zorg te kunnen bieden en gaan dan ook direct ter plaatse. Ondertussen vertrekt SOS Dolfijn met de dolfijnambulance en in Den Helder neemt het team van SOS Dolfijn de bruinvis over van de diervverzorgers van Ecomare. De jonge vrouwtjesbruinvis is te ziek om zelf te zwemmen en heeft ondersteuning nodig. De bruinvis wordt Tess genoemd, vernoemd naar het eiland waar ze aanspoelde. Ze heeft een longontsteking en een zware longworminfectie. Daar wordt ze tegen behandeld. Nadat een periode van 79 dagen in de opvang, kon ze op 18 april weer worden vrijgelaten.

Bruinvis Tess aan boord van de Phoca op weg terug naar zee. Foto SOS Dolfijn

Bruinvis Brent, levend gestrand op Ameland 05-02-2023

Op 5 februari krijgt SOS Dolfijn de melding dat er een levende bruinvis gevonden is op Ameland. De KNRM van het eiland helpt SOS Dolfijn om het dier naar het vasteland te krijgen. Het dier, wat door de betrokken hulpverleners Brent wordt genoemd, is ernstig aangepikt door vogels en heeft een vergroeiing in de staartschacht. Dit blijkt, met behulp van röntgen, een oude breuk in de wervel. Door deze vergroeiing heeft het dier een permante beperkte zwemfunctie. De behandeling is op 6 februari daarom gestopt en het dier is geëuthanaseerd.

Overdracht aan SOS Dolfijn. Foto RTZ Dierenambulance Ameland

Bruinvis Norah, levend gestrand bij Ouddorp 11-03-2023

Op 11 maart wordt er tijdens een ochtendwandeling met de hond een bruinvis gevonden op het strand van Ouddorp. Direct slaat de vinder alarm en belt SOS Dolfijn op. Door SOS Dolfijn opgeleide lokale hulpverleners zijn snel ter plaatse terwijl SOS Dolfijn onderweg gaat met de dolfijnambulance. Begin van de middag komt de sterk vermagerde bruinvis aan in het opvangcentrum van SOS Dolfijn in Anna Paulowna. Ze wordt door de vinder Norah genoemd. De bruinvis is erg verzwakt en niet in staat meer om zelfstandig te zwemmen. De eerste dagen hebben vooral bestaan uit toedienen vocht via een infuus en oraal, opstarten met vis voeren en stabiliseren. Met behulp van echoscopie zijn de organen bekeken en middels endoscopie kon ook in haar slokdarm, maag en longen worden gekeken. Daaruit werd duidelijk dat Norah heel veel zweren had in de slokdarm, ontstekingen in maag en longen. Hiervoor is het dier behandeld. Aanvullend CT-onderzoek was tweemaal nodig om alle gezondheidsproblemen goed in kaart te brengen en te monitoren. Norah had veel gezondheidsproblemen waardoor het hersteltraject maar liefst zes maanden heeft geduurd. Na het succesvolle rehabilitatietraject is bruinvis Norah vrijgelaten op 4 september ten westen van Texel.

De vrijlating terug in zee. Foto door SOS Dolfijn.

Foto's van onderzoek door CT-scan en echoscopie. Foto's door SOS Dolfijn

Bruinvis Jack, levend gestrand op Texel 16-08-2023

Op 16 augustus kreeg SOS Dolfijn via Ecomare de melding dat er een levend gestrande bruinvis gevonden was op de zuidoost zijde van de Hors op Texel. Het dier, wat later Jack is genoemd, heeft al lange tijd op het strand in de brandende zon gelegen. Hierdoor is de huid erg beschadigd en is er blaarvorming ontstaan. Ook is het dier ernstig mager. Het gaat om een jong dier, geboren in de zomer van 2023. Het dier wordt opgevangen en krijgt elk uur speciale vispap toegediend. De behandeling lijkt goed aan te slaan maar helaas verslechterd Jack na enkele dagen en wordt op 20 augustus ingeslapen.

Zorg en foto door Ecomare medewerkers

Bruinvis, levend gestrand Duitsland 25-11-2023

Op 25 november is er een melding bij SOS Dolfijn binnengekomen over een bruinvis gestrand in Duitsland. Het dier is op het moment van de melding in het Seehundstation Norden Nordeich. De dolfijnambulance vertrekt snel vanuit Anna Paulowna om het dier bij de grensovergang over te nemen van de Duitse collega's. Eenmaal onderweg naar Anna Paulowna begint echter het dier te braken en te schudden met de kop en overlijdt hierna. Het mannelijke dier is 154 cm, 48,38 kg zwaar en zat vol met laesies, wat doorgaans komt door veel onderliggende medische problemen.

2 gestrande bruinvissen meldingen op dezelfde dag

Op 21 december kwamen er op nagenoeg precies dezelfde tijd twee meldingen binnen bij SOS Dolfijn over een gestrande bruinvissen. Eén bruinvis ligt in Burgh Haamstede en de ander is gestrand op Vlieland. SOS Dolfijn schakelt de lokale, door SOS Dolfijn opgeleide mensen in. Maar vlak nadat de hulpverlener ter plaatse komen in Burgh Haamstede overlijdt het dier op het strand. Door de storm met windkracht 9 varen er geen veerdiensten naar het vasteland vanaf Vlieland. De KNRM wordt gevraagd om de gestrande bruinvis te verplaatsen naar de rustigere Waddenzee kant om de bruinvis daar een tweede kans te geven. Het dier komt te overlijden tijdens de hulpactie.

Naast de 15 levend gestrande bruinvissen heeft SOS Dolfijn in 2023 9 meldingen binnengekregen over (nog) in zee zwemmende bruinvissen. Vaak betrof dit meldingen waarbij de dieren niet in de problemen waren maar die wel in behandeling moesten worden genomen omdat bijvoorbeeld de melder zich zorgen maakte over de situatie van het dier en er door de melder aan SOS Dolfijn een beoordeling van de situatie werd gevraagd. In sommige gevallen was er onduidelijkheid over de soort die de melder dacht waar te nemen en werd SOS Dolfijn ingeschakeld voor het maken van een juiste determinatie.

Bij 1 van deze meldingen meende een melder meerdere bruinvissen te zien in zee. Maar één dier toonde geen zwemgedrag en dobberde vooral aan de oppervlakte. Dit baarde de melder zorgen. Na het beoordelen van beeldmateriaal, leek het vrijwel zeker te gaan om jagende volwassen bruinvis en was het dobberende dier meest waarschijnlijk een jong dat rustig de jaagsessie lag af te wachten. Voor de zekerheid is een hulpverlener gevraagd ter plaatse gegaan maar bij aankomst waren beide dieren reeds uit het zicht.

2.4 MELDINGEN OVER OVERIGE WALVISSOORTEN IN NOOD

In 2023 heeft SOS Dolfijn naast de bruinvismeldingen ook meldingen ontvangen over andere walvisachtigen die mogelijk in nood verkeerden.

Uit **Tabel 1** op bladzijde 5 is op te maken dat SOS Dolfijn in totaal 13 meldingen over dolfijnen en walvissen (in nood) heeft ontvangen. Bij alle van deze meldingen betroffen het dieren die (nog) zwemmende waren, bij 1 melding was er wel dreiging van een stranding sprake. Ook bij meldingen

over zwemmende dieren is controle vaak gangbaar en nodig om zeker te kunnen stellen dat het dier in orde is en slechts wordt waargenomen. Soms is extra interventie nodig.

2.4.1 DOLFIJNEN

Groep tuimelaardolfijnen

Op 16 september heeft de bemanning van Rederij Noordgat een wel heel bijzondere waarneming! Vanaf het vaartuig Hurricane zien zij een zeer grote groep dolfijnen en delen de beelden met SOS Dolfijn. Determinatie is met zekerheid te maken en op de beelden is een groep van mogelijk wel 50 tuimelaar dolfijnen te zien! Een zeldzame waarneming. De dieren worden gezien noord van Terschelling zwemmend in oostelijke richting.

Gestreepte dolfijn

Op 7 januari wordt bij Hoek van Holland een dolfijn waargenomen. Het is een solitaire gestreepte dolfijn. Omdat deze soort doorgaans in groepen leeft en in meer matig tot warmere wateren is de waarneming van een solitair dier in de winterperiode alle aanleiding om met een rescue team ter plaatse te gaan. Terwijl het team onderweg is, worden door SOS Dolfijn opgeleide hulpverleners van de lokale dierenambulance gevraagd het dier te blijven monitoren. Rond de middag is het dier flink in de problemen en heeft het een gebied bereikt waar het slecht kniehoogte diep is. Toch zwemt de dolfijn gelukkig weer weg. SOS Dolfijn monitort het dier dat in het gebied blijft en beoordeelt de gezondheid onder andere door het doen van ademhaling controles. Alles lijkt stabiel te blijven. De volgende middag zwemt het dier weg en wordt niet meer teruggezien.

Foto door Jeroen Hoekendijk

2.4.2 WALVISSEN

Bij meldingen over grote walvisachtigen is niet altijd goed te herleiden of de melders daadwerkelijk een walvis hebben gezien of een ander object dat voor en walvis werd aangezien. Toch neemt SOS Dolfijn elke melding serieus en onderzoekt of hetgeen dat de melder heeft waargenomen daadwerkelijk een walvis is en/of het dier zich mogelijk in een gevaarlijke of noodsituatie bevindt.

Bultrug meldingen

Hoewel bultruggen een nog relatief nieuwe verschijning zijn in de Zuidelijke Noordzee gezien ze sinds deze eeuw er pas worden waargenomen, lijken deze baleinwalvissen zich goed te redden in de ondiepe Nederlandse wateren. Toch controleert en beoordeelt SOS Dolfijn altijd wel een aantal punten bij een gemelde waarneming, waaronder de conditie van het dier. Beeldmateriaal is voor een goede beoordeling van het dier onmisbaar. Maar gelukkig is er vaak vanaf het strand veel bekijks en wanneer toeschouwers hun beelden en de locatie van de waarneming goed invoeren op de databank Waarneming.nl dan is dit heel waardevol. Zo kunnen de experts van SOS Dolfijn op basis van de beelden vaak wel zien of een dier in een goede of vermagerde toestand verkeert of verwondingen heeft. Bultruggen zijn tevens, net als andere walvissoorten, als individu te herkennen aan de verschillende uiterlijke kenmerken. Denk hierbij aan de vorm van de rugvin of het staartblad, of typische kleurpatronen/tekeningen op het lichaam. Door die te vast te leggen en vervolgens in de verschillende catalogi met elkaar te vergelijken kunnen walvissen wereldwijd gevolgd worden. Dit onderzoek geeft belangrijk inzicht in de verspreiding en migratie van deze dieren. Eind oktober verbleef er meerdere dagen een, vermoedelijk jonge, bultrug in de Waddenzee. Hoewel bultruggen zoals eerder aangegeven zich goed redden in ondiepe wateren is in de Waddenzee bij eb wel een groot risico op stranden op de drooggevallen zandbanken/platen. Maar gelukkig is het goed afgelopen.

De periode van oktober tot maart is doorgaans de tijd wanneer bultruggen de Noordzee bezoeken. Vermoedelijk voedden de dieren zich in de Noordzee met kleine vissen zoals sprat.

Bultrug in de Waddenzee. Foto door Vincent.

2.5 DODE DIEREN

SOS Dolfijn komt normaal gesproken alleen fysiek in actie bij meldingen waarbij dieren in nood verkeren. Wanneer SOS Dolfijn meldingen ontvangt over dode dieren, controleert en beoordeelt SOS Dolfijn (voor zover mogelijk) in welke toestand de dieren verkeren en of ze eventueel geschikt zijn voor het onderzoeksproject van het Ministerie van LNV. Wanneer bruinvissen of andere walvisachtigen vers genoeg lijken voor onderzoek, draagt SOS Dolfijn de melding over aan de Project Coördinator Cetaceans van de afdeling Pathobiologie van de Universiteit Utrecht, welke de postmortale onderzoeken t.b.v. dit onderzoek uitvoert. Niet verse dieren worden aangeboden voor destructie of achtergelaten in de natuur als voedselbron voor andere dieren. SOS Dolfijn zorgt er daarbij voor dat de melding bij de juiste organisaties terecht komt die de verwerking van het dode dier verder verzorgen.

2.6 TRAINING VRIJWILLIGERSNETWERK EN REDDING ORGANISATIES LANGS DE KUST

Het werkgebied van SOS Dolfijn is groot. SOS Dolfijn biedt opvang en rehabilitatie aan voor gestrande dieren aangemeld vanuit het Noord-Franse, Belgische, Nederlandse en Duitse kustgebied. Maar zelfs alleen het Nederlandse kustgebied is dusdanig groot dat SOS Dolfijn soms een relatief lange aanrijtijd nodig heeft om ter plaatse van het gestrande dier te kunnen komen. Dat betekent dat SOS Dolfijn voor de directe eerste hulp van gestrande dieren voor een groot deel afhankelijk is van mensen die dicht werken en/of wonen bij de kust en die tijd en mogelijkheden hebben om 'op elk moment' naar het strand te gaan om eerste hulp aan gestrande dieren te verlenen.

Om ervoor te zorgen dat de personen die tot dit netwerk behoren de juiste handelingswijze verrichten, is het nodig de mensen op te leiden. SOS Dolfijn geeft hiertoe speciale trainingen “Eerste Hulp bij Walvissen in Nood”. Deze cursus wordt jaarlijks vernieuwd en uitgebreid om hulpverlening naar een nog professioneler niveau te helpen. Ook in 2023 zijn door SOS Dolfijn weer tientallen vrijwilligers volledig opgeleid, dan wel bijgeschoold, met deze speciale training. Voor de komende jaren ligt er een opleidingstraject klaar om jaarlijks tientallen bestaande en nieuwe hulpverleners op te leiden en te voorzien van adequate kennis.

3 EDUCATIE

Educatie is de afgelopen jaren een steeds belangrijkere pijler van de organisatie geworden. Vanuit de visie dat zonder kennis in de maatschappij maatregelen ter bescherming van het zeemilieu en de daarin levende flora en fauna zich lastig zullen vormen, heeft SOS Dolfijn de afgelopen jaren steeds meer ingezet op educatie. Sinds 2015 zijn diverse moderne en professionele educatieve materialen ontwikkeld, waaronder ‘Het Reizende Walvisziekenhuis’; een educatieve tentoonstelling die rondom het voormalige opvangcentrum kon worden geplaatst en waarmee het educatieteam langs scholen en evenementen trok. In 2016 was de lancering en ingebruikname van Het Reizende Walvisziekenhuis waarmee SOS Dolfijn sindsdien regelmatig locaties bezocht waar de organisatie het algemene publiek meer kon leren over de zee en haar flora en fauna. Het aantal aanvragen voor een bezoek van Het Reizende Walvisziekenhuis nam jaarlijks toe. Het aantal bezoeken dat met Het Reizende Walvisziekenhuis kon worden afgelegd was echter beperkt. Daarom maakte de organisatie naast Het Reizende Walvisziekenhuis ook gebruik van andere educatieve materialen en kanalen zoals social media, website en een digitaal lespakket genaamd ‘De Walviswereld Dichtbij’.

In 2022 heeft SOS Dolfijn het volledig nieuwe educatieve walvisopvangcentrum geopend. Educatie heeft vanaf dan de grootste focus vanuit dat educatiecentrum. Het centrum is gratis geopend voor de bezoekers van Dierenpark Hoenderdaell, dat jaarlijks ruim 250.000 bezoekers trekt. Vanuit de educatieruimte is er tevens volledig zicht voor de bezoekers op het opvangcentrum en zo konden in 2023 de bezoekers meekijken en meeleven met onder andere de revalidatie van bruinvissen Norah en Tess.

3.1 EDUCATIEVE ACTIVITEITEN 2023

Educatie kan op veel verschillende manieren worden gegeven. SOS Dolfijn benadert via 4 hoofdkanalen het algemene publiek. Met Het Reizende Walvisziekenhuis brengt SOS Dolfijn bezoeken aan scholen en evenementen waarbij zowel kinderen als volwassenen worden aangesproken. Via het door de organisatie ontworpen digitale lespakket *De Walviswereld Dichtbij*

probeert de stichting grote groepen kinderen te bereiken en via website en social media worden zowel volwassenen als jongeren geïnformeerd. Met de opening van een educatief walvisopvangcentrum is een nieuw, belangrijk kanaal ontstaan.

3.1.1 HET REIZENDE WALVISZIEKENHUIS

Met Het Reizende Walvisziekenhuis kan SOS Dolfijn het publiek op een creatieve wijze bereiken. Deze mobiele educatieve tentoonstelling heeft de vormgeving van een veldhospitaal waarin kinderen en hun ouders op een speelse wijze ontdekkingen kunnen doen over de zee en haar bewoners. De bezoekduur van gasten aan Het Reizende Walvisziekenhuis is relatief lang. Vaak verblijven ouders met kinderen tussen de 10 en 20 minuten in het veldhospitaal waarbij zij verschillende spellen uitvoeren, de educatieve posters bekijken en/of een Doe-boekje met vragen invullen waarbij de bezoekers een algemene indruk krijgen van welke soorten walvissen er in de Noordzee leven, wat voor soort dieren het eigenlijk zijn, hoe het voedselweb in elkaar steekt en welke gevaren de dieren in het leefgebied tegenkomen. SOS Dolfijn vindt het van belang dat bezoekers inzicht krijgen in wat men zelf zou kunnen doen om het leefgebied van deze dieren en de natuur in het algemeen te beschermen.

Met de opening van het nieuwe centrum ligt voor SOS Dolfijn de focus op de educatie vanuit die locatie. Het educatieteam van SOS Dolfijn heeft in 2023 met (onderdelen uit) Het Reizende Walvisziekenhuis alsnog verschillende gastlessen op basisscholen door het land verzorgt en was het team op 13 mei aanwezig bij de Reddingboot dag van De KNRM post Ter Heijde.

Voorlichting tijdens de KNRM dag Ter Heijde waar kinderen konden oefenen met een dummy bruinvis

Naast educatieve activiteiten is het team van SOS Dolfijn ook geregeld op de stranden te vinden voor de helaas nodig opruimacties. Soms worden deze acties vooraf aankondigt en roepen we mensen op om ons te komen helpen maar het komt ook voor dat de medewerkers hun pauze doorbrengen aan het strand voor een opruimronde. Met de hulp van vele deelnemers heeft de stichting zo ook in

2023 jaar weer op die manier tientallen kilo's afval van het strand gehaald. Veel gevonden voorwerpen waren helaas ook dit jaar weer ballonnen, peuken, vistuig en verpakkingsmaterialen.

Stagiaires en vrijwilligers tonen de opbrengst van een rondje strand opruimen.

Bereik in 2023

De bezoekersaantallen op de evenementen lopen normaal jaarlijks uiteen van enkele honderden tot een paar duizend mensen per dag. SOS Dolfijn kan via die werkwijze in relatief korte tijd veel mensen op een intensieve manier bereiken. In 2023 heeft de focus vooral gelegen op het voorlichting geven aan de bezoekers van het Dierenpark Hoenderdaell. Het bezoekersaantal lag in 2023 op ongeveer 275.000, waarvan een groot deel ongetwijfeld een bezoek heeft gebracht aan het mooie educatiecentrum van SOS Dolfijn.

3.1.2 HET DIGITALE LESPAKKET DE WALVISWERELD DICHTBIJ

Het uitbreiden van bezoeken met Het Reizende Walvisziekenhuis zal in de nabije toekomst verder beperkt worden. Hoewel de educatieve tentoonstelling populair is, vergt het veel planning en mankrachten. Om maatschappelijk draagvlak te creëren voor het nemen van maatregelen die walvissen en hun leefgebied in de toekomst zullen beschermen, is het tevens nodig grotere groepen mensen te bereiken. SOS Dolfijn heeft hiervoor in 2017 de weg van de scholen gekozen. Dat jaar heeft in het teken gestaan van de ontwikkeling van een educatief digitaal lespakket voor basisscholen. Het digitale lespakket richt zich op leerlingen en de leerkrachten van basisscholen en sluit naadloos aan op de andere educatieve activiteiten en materialen van SOS Dolfijn. Met dit lespakket kunnen de educatieve doelstellingen van SOS Dolfijn nog beter worden bereikt. Leraren die met de leerlingen de lessen uit het lespakket volgen leren over walvisachtigen in de Noordzee, vergroten hun kennis en bewustwording over de problemen en gevaren in de Noordzee, zoals

overbevissing, bijvangst, vervuiling, geluidsverstoring en klimaatverandering, leren over voedselketens met in het bijzonder de rol van walvisachtigen, worden zich meer bewust van de relatie tussen mens en natuur en vergroten hun kennis van en ontwikkelen bewustwording over de oplossingen die kunnen bijdragen aan een gezonde en veilige Noordzee.

Het lespakket is volledig kosteloos voor scholen beschikbaar en wordt aangeboden via een speciaal daarvoor ingerichte website: <https://www.dewalviswereld dichtbij.nl/>

Homepage lespakket. Foto: SOS Dolfijn

Praatplaat lespakket. Foto: SOS Dolfijn

Scholen kunnen, wanneer zij gebruik maken van het digitale lespakket, ook Het Reizende Walvisziekenhuis boeken voor een bezoek aan de school. De kennis die tijdens de lessen is opgedaan kan op een speelse wijze in Het Reizende Walvisziekenhuis worden ingezet en getoetst. SOS Dolfijn merkt dat via deze weg de beide educatieve kanalen elkaar versterken.

Bereik 2023

In januari 2018 is het lespakket gelanceerd. Hierbij zijn o.a. ruim 2500 scholen aangeschreven. Via het digitale lespakket kan een grote groep gebruikers worden bereikt. Promotie van het digitale lespakket vindt plaats via Google Adwords en via de website Portalengroep. Jaarlijks kent het lespakket zo'n 1.000 – 2.000 gebruikers. Het is niet bekend hoeveel kinderen precies worden bereikt met het lespakket.

3.1.3 WEBSITE EN SOCIAL MEDIA

Via de website en verschillende platforms op social media houdt SOS Dolfijn het publiek op de hoogte van zowel de activiteiten van de stichting als ook van actualiteiten op gebied van walvissen en natuur, interessante nieuwsartikelen, onderzoeken en waarnemingen. Walvissen in en rondom het Noordzeegebied staan hierbij centraal. Met name de social media lenen zich goed voor dagelijks contact met onze doelgroepen. Via de social media uit SOS Dolfijn regelmatig boodschappen die de bezoekers attenderen op natuurproblemen en wordt er aangegeven wat de bezoeker zelf kan doen om de natuur te beschermen. SOS Dolfijn hoopt doormiddel van het regelmatig onder de aandacht

brengen van natuuronderwerpen de bezoekers van deze informatieplatforms een groter bewustzijn te geven over natuur, gevaren voor dieren in de natuur en wat de bezoeker zelf kan doen om de natuur een handje te helpen veilig en schoon te houden.

Bereik 2023

De website www.sosdolfijn.nl is in 2023 door ruim 26.000 bezoekers bezocht. Dit aantal is een lichte stijging ten opzichte van het voorgaande jaar. De bezoekers kwamen voor het grootste deel uit Nederland. Maar ook vanuit andere landen werd informatie opgezocht op de website. Delen van de website zijn ook in de Duitse en Engelse taal beschikbaar.

Wat betreft het aantal volgers van de [Facebookpagina](#) van SOS Dolfijn ziet de stichting opnieuw een stijging t.o.v. 2022. Eind 2022 lag het aantal volgers nog op 16.000, 31 december 2023 liet een totaal aantal volgers van ruim 17.500 zien. Het berichtbereik is in 2023 gemiddeld 5.000 bereikte personen per bericht.

Sinds december 2016 heeft SOS Dolfijn een account op [Instagram](#). Eind december 2016 volgden ruim 270 personen het account en zag SOS Dolfijn een wekelijkse groei in het aantal volgers. Deze groei heeft zich in de jaren daarop voortgezet, eind december 2023 werd het account inmiddels door ruim 2.700 personen gevolgd. Deze stijging is vooral gelegen in het steeds populairder worden van dit medium.

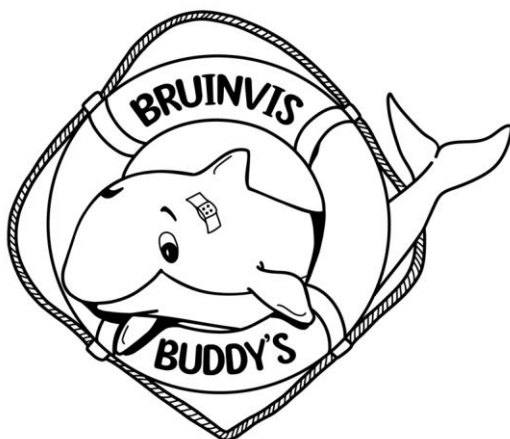
Het X voorheen [Twitteraccount](#) van SOS Dolfijn telde op 31 december 2022 2.890 volgers. Onder meer bij strandingen en waarnemingen van walvissen wordt het X-account actief gevolgd door geïnteresseerden voor de actuele stand van zaken waaronder diverse landelijke media. Op 31 december 2023 telde het X/Twitteraccount van SOS Dolfijn 2.900 volgers. Ondanks een afname van populariteit van het medium X ziet SOS Dolfijn een blijvende stijging in het aantal volgers op het account van de stichting. Vermoedelijk komt dit met name door de snelheid waarmee voor het publiek interessante informatie wordt gedeeld zoals bijvoorbeeld bijzondere waarnemingen langs de kust of de stranding van een walvis, dolfijn of bruinvis.

Om een nog breder publiek te bereiken heeft SOS Dolfijn sinds 2023 ook een account op [TikTok](#). Inmiddels wordt dat account al door ruim 300 accounts gevolgd.

3.1.4 DE BRUINVIS BUDDY'S

Dankzij een gift van het Cultuurfonds Noord-Holland kon in 2023 de nieuwe kidsclub van de stichting gelanceerd worden genaamd de Bruinvis Buddy's. De deelnemende kinderen ontvangen vier keer per jaar het speciale magazine met hierin allerlei informatie, puzzels, verhalen en meer. Ook worden

er verschillende activiteiten georganiseerd. Mascotte van de club is Buddy de Bruinvis die samen met de kinderen en zijn vriendjes in zee allerlei avonturen beleefd.

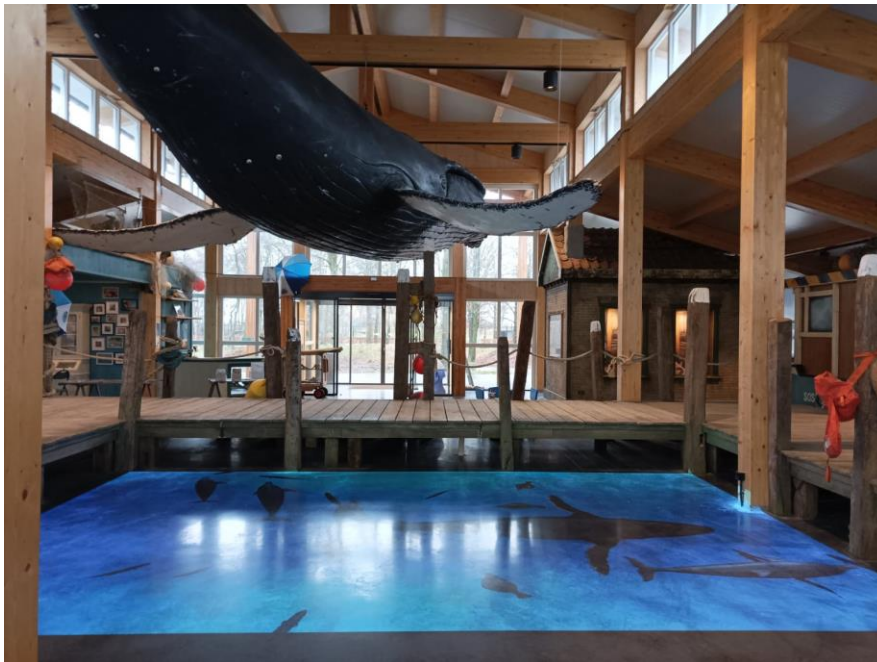

3.2 VERWACHT EDUCATIEF BEREIK VOOR 2024

Met de opening van het nieuwe centrum van SOS Dolfijn op Dierenpark Hoenderdaell is de focus voor het grootste deel komen liggen op het geven van voorlichting vanuit dit educatiecentrum. Het centrum is gevestigd op Dierenpark Hoenderdaell en het bezoekersaantal zal naar verwachting oplopen richting 300.000 bezoekers op jaarbasis. Een fantastisch bereik voor SOS Dolfijn, die meelift op dit bezoekersaantal.

Vanuit het educatiecentrum worden verschillende activiteiten uitgevoerd. Het lespakket 'De Walviswereld Dichtbij' krijgt komend jaar een update en verhuist naar de website www.sosdolfijn.nl. Het educatieteam werkt aan het kunnen aanbieden van educatieve uitjes (schoolreizen) naar het nieuwe educatiecentrum. In het educatiecentrum staan educatieve vrijwilligers het publiek te woord en ook regelmatig zullen er interessante gastlessen en lezingen worden verzorgd.

Onderstaand enkele beelden die een sfeerimpressie geven van het educatiecentrum in Anna Paulowna.

*Sfeerimpressie educatiecentrum SOS Dolfijn in Anna Paulowna.
Replica bultrug is 14 meter en hangt boven een vloerprojectie met Noordzee dieren.*

Informatief onderdeel rondom gestrande bruinvis. Bezoeker leert hier hoe te handelen bij een bruinvis in nood.

Bruinvis in het opvangcentrum.

4 ONDERZOEK

Het onderzoek en de dierzorg/hulpverlening zijn bij SOS Dolfijn sterk met elkaar verbonden en vrijwel niet los van elkaar te koppelen. Wetenschappelijke kennis wordt voornamelijk vergaard via de rehabilitatieprocessen van de opgevangen dieren. Tijdens het rehabilitatieproces worden continue gegevens, monsters en kennis vergaard die voor wetenschap doeleinden kunnen worden ingezet. Bruinvissen en dolfijnen zijn in het wild lastig te monitoren omdat de dieren veel tijd onderwater door brengen. Bij SOS Dolfijn zijn de dieren continue zichtbaar in het bassin en waarbij een individueel dier hulp wordt geboden, biedt dat individu hulp aan de populatie door de informatie die het dier biedt tijdens het gehele opvangproces.

In 2021 is een wetenschappelijke commissie aangesteld. Dit is een onafhankelijk team van onderzoekers die de verschillende onderzoeksvragen die bij SOS Dolfijn binnenkomen beoordeeld op relevantie en noodzaak. Per 2023 is de stichting verder door ontwikkeld en heeft het naast de opvangonthefing ook een onderzoek ontheffing.

Een eerste onderzoek waarin SOS Dolfijn actief is, is het zenderen van gerehabiliteerde bruinvissen. Dit zenderen zal relevante informatie leveren over o.a. habitatgebruik van de bruinvis in de Zuidelijke Noordzee. 2022 en 2023 heeft in het teken gestaan van de voorbereiding hierop. Om bruinvissen te mogen zenderen zijn verschillende ontheffingen nodig. De conservation officer van SOS Dolfijn heeft de afgelopen 2 jaren hiervoor de nodige documenten opgesteld en processen van aanvragen van de verschillende ontheffingen doorlopen. Inmiddels is alles rond en wordt per 2024 gestart met het zenderen van de opgevangen dieren.

Paulien Bunschoek Photography
Gehooronderzoek bij bruinvissen in het voormalig opvangcentrum SOS Dolfijn
Foto door Paulien Bunschoek Photography

Een andere belangrijke studie is het gehooronderzoek bij patiënten in de opvang. Een goed gehoor is voor walvissen van levensbelang. Bij de bruinvissen die in het opvangcentrum verblijven, wordt daarom aan het einde van het rehabilitatieproces het gehoor getest. De gegevens uit het gehooronderzoek kunnen tevens worden toegepast bij beleidsvorming omtrent windmolenparken op zee en de beperking van akoestische vervuiling.

Vanzelfsprekend worden de dieren tijdens de onderzoeken goed gemonitord en wordt zoveel mogelijk voorkomen dat het onbehagen of negatieve invloed veroorzaakt bij de opvangdieren. Veel van de onderzoeken maken deel uit van het standaard verzorgingsprotocol. De komende jaren zal het wetenschappelijk onderzoek verder uitgebreid worden. Een overzicht van samenwerkingen en reeds eerdere publicaties is te lezen op de webpagina: <https://www.sosdolfijn.nl/onderzoek>